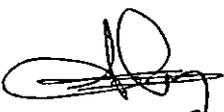

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Gerekçesi ekte sunulan, Türkiye genelinde hidroelektrik santral (HES) projelerinin çevreye, su varlıklarına, orman ekosistemlerine ve yerel yaşam alanlarına etkilerinin bütüncül biçimde araştırılması, çevresel akış uygulamalarının, etki analizlerinin, ÇED süreçlerinin ve denetim mekanizmalarının etkinliğinin değerlendirilmesi, havza bütünlüğünü esas alan sürdürülebilir enerji politikalarının oluşturulması ve alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasamızın 98. ve TBMM İçtüzüğü'nün 104. ve 105. maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını saygılarımızla arz ve teklif ederiz.

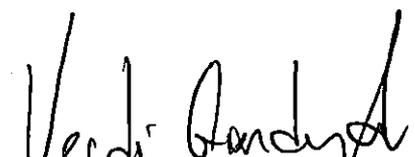

Ali Filip Çakar
Antalya Mv.

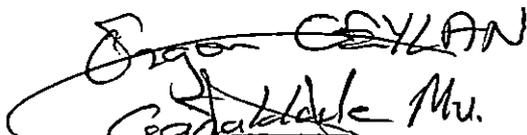

Serkan Sarı
Balıkesir Mv.

Nurten YONTAR
Tekirdağ Milletvekili ①

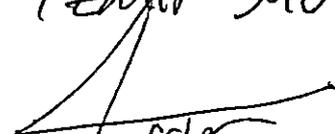

Mehmet Polat
Izmir Mv.

Talat DİNÇÖZ
MERSİN Mv.

Vedat Bandoz
Kırklareli Mv.

Ergon CEYLAN
Gaziantep Mv.

Serdar Eldan Kılıç
Izmir Mv.

Gönül Taşcı
Ankara Mv.

Cumhur UZUN
Miydi Mv.

Ali İdris
K. Maraş Mv.

Tarkan ATEŞ
Bolu Mv.

Özgür Erdem İNCESU
Ardeş Mv.

Sibel SÜÇMEZ
Trabzon Mv.

GEREKÇE:

Türkiye'nin elektrik üretiminde hidroelektrik enerjinin önemli bir payı bulunmaktadır. DSİ verilerine göre 2024 yılında elektrik üretiminin yaklaşık %21,5'i hidroelektrik santrallerden sağlanmış, toplam yaklaşık 349 milyar kWh üretimin 75 milyar kWh'lik kısmı HES'lerden elde edilmiştir. Bu tablo, hidroelektriğin enerji arz güvenliği açısından rolünü göstermektedir.

Ancak "yenilenebilir" niteliyesi, bir yatırımın kendiliğinden çevresel sürdürülebilir olduğu anlamına gelmemektedir. Özellikle nehir tipi HES projelerinde suyun büyük bölümünün borulara alınması ve dere yatağında bırakılan su miktarının yetersiz kalması, akarsu ekosistemlerinde habitat kaybına, su kalitesinde bozulmaya, balık popülasyonlarında azalmaya ve dere kenarı ekosistemlerinde parçalanmaya yol açabilmektedir. Bu konu ile alakalı uzman kuruluşlar tarafından hazırlanan raporlarda, çevresel akışın bilimsel yöntemlerle belirlenmesi ve izlenmesi gerektiği açıkça vurgulanmaktadır. Buna karşın uygulamada, çevresel akış miktarlarının ekosistem ihtiyacını karşılayıp karşılamadığı, ölçüm ve denetim mekanizmalarının yeterliliği konusunda ciddi soru işaretleri bulunmaktadır.

Türkiye'nin birçok havzasında aynı akarsu üzerinde ardışık biçimde kurulan çok sayıda HES bulunmaktadır. Tek tek değerlendirildiğinde "kabul edilebilir" görünen etkiler, toplamda havzanın doğal işleyişini geri dönüşü zor biçimde değiştirebilmektedir. Parçalı ÇED süreçleri ve proje bazlı izin mekanizmaları, havza ölçeğinde bütüncül değerlendirmeyi çoğu zaman dışarıda bırakmaktadır.

Bilim insanlarına göre bir akarsu yalnızca yatağındaki sudan ibaret değildir. Beslediği orman ekosistemi, toprak yapısı, eğim, jeolojik formasyon ve iklimle birlikte bir havza sistemidir. Bu sistemde yapılacak her müdahale yalnızca su miktarını değil, suyun zamanlama, hız ve dağılım rejimini, dolayısıyla yeraltı su beslenmesini, toprak nem dengesini, erozyon süreçlerini ve biyolojik çeşitliliği doğrudan etkiler.

Öte yandan, nehir tipi HES'lerde su rejiminin değiştirilmesi, sediman taşınımının kesilmesine, balık göç yollarının bozulmasına, orman kuşağının zayıflamasına, kurak dönemlerde su stresinin artmasına, sel ve taşkın risklerinin değişmesine zemin hazırlayabilmektedir. İklim değişikliğiyle birlikte yağış rejimlerinin düzensizleştiği, kuraklık riskinin arttığı bir dönemde havza bütünlüğünü gözetmeyen enerji yatırımları, kısa vadeli üretim artışı sağlasa bile uzun vadede su güvenliğini ve ekolojik dengeyi riske atabilmektedir.

Ayrıca korunan alanlar ve hassas ekosistemlerde enerji yatırımlarına ilişkin düzenleme ve uygulamaların kamu yararı ve doğa koruma dengesi açısından yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Yargıya taşınan çeşitli uyuşmazlıklar, doğal sit alanlarında ve hassas bölgelerde yürütülen projelerin hukuki ve çevresel boyutunun tartışmalı olduğunu göstermektedir. Enerji arz güvenliği ile doğa koruma ve yaşam hakkı birbirinin alternatifi değil, birlikte gözetilmesi gereken anayasal yükümlülüklerdir.

Sonuç olarak, Türkiye genelinde hidroelektrik santral (HES) projelerinin çevreye, su varlıklarına, orman ekosistemlerine ve yerel yaşam alanlarına etkilerinin bütüncül biçimde araştırılması, çevresel akış uygulamalarının, etki analizlerinin, ÇED süreçlerinin ve denetim mekanizmalarının etkinliğinin değerlendirilmesi, havza bütünlüğünü esas alan sürdürülebilir enerji politikalarının oluşturulması ve alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasamızın 98. ve TBMM İçtüzüğü'nün 104. ve 105. maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını saygılarımızla arz ve teklif ederiz.

